

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Consiliului de stabilire a normelor de securitate de bază privind protecția împotriva pericolelor prezentate de expunerea la radiațiile ionizante

COM(2011) 593 final – 2011/0254

(2012/C 143/22)

Raportor: **dl Richard ADAMS**

La 28 septembrie 2011, în conformitate cu articolul 31 din Tratatul Euratom, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Consiliului de stabilire a normelor de securitate de bază privind protecția împotriva pericolelor prezentate de expunerea la radiațiile ionizante

COM(2011) 593 final - 2011/0254 (NLE).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 februarie 2012.

În cea de-a 478-a sesiune plenară, care a avut loc la 22 și 23 februarie 2012 (ședința din 22 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 118 voturi pentru, 1 vot împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Concluzii

1.1.1 Comitetul salută această propunere, care utilizează cele mai recente analize științifice privind pericolele prezentate de expunerea la radiațiile ionizante pentru a aborda, a defini și a extinde cerințele legate de protecția mediului și a sănătății populației.

1.1.2 Abordarea armonizată, coerentă și unitară a securității nucleare, realizată prin unificarea a cinci directive deja existente, va avea un impact pozitiv și concret în practică.

1.2 Recomandări

1.2.1 Comitetul observă că este posibil ca, în urma transpunerii în legislația națională, statelor membre să li solicite respectarea unor cerințe suplimentare. Considerăm că, pentru a răspunde spiritului și literei legii, este deosebit de important ca autorităților responsabile cu punerea în aplicare la nivel național să li se pună la dispoziție resurse adecvate. Precizarea se aplică în special în cazul elaborării unei abordări calitative, printr-un demers cuprinzător în materie de educație și formare.

1.2.2 Comitetul subscrie pe deplin la abordarea care extinde cerințele privind protecția și la mediul înconjurător și recomandă adoptarea dispozițiilor din capitolul IX, de îndată ce criteriile vor deveni oficiale [ținând seama de trimiterea la orientările privind aplicarea criteriilor CIPR (Comisia Internațională de Protecție Radiologică), care urmează să fie publicate].

1.2.3 Comitetul apreciază munca foarte aprofundată realizată pentru această propunere de toate organismele implicate și recomandă continuarea demersurilor în vederea adoptării cât mai curând posibil.

2. Contextul propunerii de directivă

2.1 Radiațiile ionizante sunt omniprezente în mediul înconjurător. Întreaga populație a planetei este expusă la un fond de radiații naturale. Ele provin din materialele radioactive naturale existente în roci, în soluri, în materiile comestibile și în aer. Deoarece tipurile de roci variază, variază și nivelul radiațiilor și al substanțelor radioactive (radon) la sol, astfel încât expunerea diferă în funcție de localizare. Și radiațiile cosmice au propriul lor efect. Radiațiile cosmice sunt mai intense la altitudini și la latitudini mari, astfel încât personalul navigant și pasagerii ce utilizează frecvent cursele aeriene sunt expuși în mai mare măsură. Toată lumea este expusă, de asemenea, la radiațiile de origine antropică. Dintre sursele artificiale, cea mai semnificativă este expunerea la radiații ionizante în scopuri medicale. Există, de asemenea, expunerea profesională, în contextul practicilor industriale cum ar fi radiografia de sudură, și expunerea populației la evacuarea efluenților din instalațiile nucleare și la urmele de radioactivitate rămase în mediul înconjurător de la testarea armelor nucleare și de la utilizarea în scopuri militare a proiectilelor cu uraniu sărăcit.

2.2 Radiațiile au numeroase aplicații practice în medicină, cercetare, construcții și alte domenii. Pericolul pe care îl prezintă provine din capacitatea lor de a ioniza molecule din celulele organismelor vii, producând astfel modificări biochimice. Dacă modificarea unei celule este suficient de amplă, celula poate muri sau informația genetică (ADN) pe care o conține se poate modifica ireversibil. Ținându-se seama de această posibilitate, s-au adoptat rapid măsuri de protecție și reglementare la nivel național, chiar înainte de a fi cunoscut cu precizie mecanismul prin care acționează, și, chiar de la început, s-au elaborat măsuri comune pentru întreaga UE în cadrul Tratatului Euratom.

2.3 Pentru a stabili măsurile de protecție adecvate, legislația europeană a urmat întotdeauna recomandările CIPR; în 2007, acest organism a emis noi orientări detaliate privind necesitățile

de radioprotecție, care țin seama de evoluțiile din ultimii 20 de ani. Acestea includ proliferarea surselor antropice de radiații și cercetarea neîntreruptă a efectelor surselor naturale, cum ar fi gazul radon. Pe baza cunoștințelor științifice actuale, directiva examinată aici urmărește să asigure lucrătorilor, pacienților și populației un înalt nivel de protecție împotriva efectelor adverse asupra sănătății ale radiațiilor ionizante. De asemenea, directiva înaintează în domenii noi, cum ar fi protecția mediului.

2.4 Este o lucrare consistentă, conținând 110 articole care, împreună cu cele 16 anexe, reprezintă peste 100 de pagini de text. De fapt, reformează și consolidează cinci directive existente ⁽¹⁾ într-o directivă unică și introduce cerințe obligatorii referitoare la protecția împotriva radonului în spații închise și la utilizarea materialelor de construcții, la evaluarea impactului pe care îl are asupra mediului evacuarea efluenților radioactivi din instalațiile nucleare, precum și la prevenirea daunelor de mediu în cazul unui accident.

2.5 În rezumat, cetățenii europeni vor beneficia de această nouă directivă primind o mai bună radioprotecție, în special pe următoarele căi:

- campanii și măsuri adiacente mai eficiente împotriva expunerii la radon în spații închise;
- o mai bună protecție a lucrătorilor din industriile care prelucrează materiale cu radioactivitate naturală;
- o mai bună protecție în cazul utilizării radiațiilor ionizante în scop medical și controlarea numărului de expuneri;
- o mai bună protecție și o mai mare mobilitate a lucrătorilor specialiști itineranți din industria nucleară.

2.6 Cerințele reglementărilor din țările UE vor fi armonizate și puse în acord cu standardele internaționale. Consecință a accentului pus pe securitatea nucleară după criza de la

Fukushima, propunerea formulează cerințe mai riguroase pentru gestionarea situațiilor de expunere de urgență.

2.7 Această directivă completează Directiva privind substanțele radioactive din apa destinată consumului uman, care a făcut obiectul unui aviz recent al Comitetului ⁽²⁾.

2.8 Normele internaționale de securitate de bază, aprobate de Agenția Internațională a Energiei Atomice (AIEA), care reflectă consensul internațional, sunt detaliate, dar neobligatorii. Ele lasă loc la nivel mondial diferențelor în materie de capacitate națională. Directiva merge mai departe în acest sens, stabilind standarde uniforme pentru statele membre și respectând totodată normele pieței interne. Directiva este rezultatul unui proces extins de consultare, care a implicat grupul de experți instituit în temeiul articolului 31 Euratom, directorii autorităților europene competente în domeniul radioprotecției (HERCA) și Asociația Internațională de Protecție Radiologică (IRPA), precum și alte părți interesate.

2.9 Temeiul juridic al directivei este Tratatul Euratom. Comitetul ia notă cu înțelegere de îndoielile exprimate în legătură cu capacitatea tratatului, nemodificat din 1957, de a mai constitui o bază adecvată de tratare a chestiunilor de mediu. Cu toate acestea, revizuirea Tratatului Euratom este puțin probabilă în viitorul imediat, în timp ce preocupările legate de protecția mediului sunt o realitate care trebuie abordată. Ar trebui menționat că articolul 37 din Tratatul Euratom a reprezentat în 1957 un pionierat în legislația primară privitoare la obligațiile transfrontaliere legate de impactul asupra mediului și protecția populației.

3. Rezumatul propunerii de directivă

3.1 Dată fiind complexitatea acestei directive, un rezumat conținând detalii nu este adecvat și nici nu ar fi posibil, având în vedere volumul, în mod necesar limitat, al avizelor Comitetului. Totuși, o scurtă analiză a ideilor principale din abordarea Comisiei, însoțită de titlurile relevante ale capitolelor, poate oferi o perspectivă generală.

Abordare generală	Titlurile capitolelor
— revizuirea și consolidarea normelor de securitate de bază	Capitolul I: Obiectul și domeniul de aplicare
— situațiile de expunere	Capitolul II: Definiții
— sistemul de protecție	Capitolul III: Sistemul de radioprotecție
— situațiile de expunere existentă	Capitolul IV: Cerințe privind educația, formarea și informarea în domeniul radioprotecției
— radon (locul de muncă, locuințe)	Capitolul V: Justificare și controlul reglementar al practicilor
— materiale de construcții	
— locuirea teritoriilor contaminate	

⁽¹⁾ JO L 180, 9.7.1997, p. 22-27;
JO L 346, 31.12.2003, p. 57-64;
JO L 349, 13.12.1990, p. 21-25;
JO L 357, 7.12.1989, p. 31-34;
JO L 159, 29.6.1996, p. 1-114.

⁽²⁾ JO C 24, 28.1.2012, p. 122.

Abordare generală	Titlurile capitolelor
— situațiile de expunere planificată	Capitolul VI: Protecția lucrătorilor, a ucenicilor și a studenților
— justificare și control reglementar	
— abordarea graduală	Capitolul VII: Protecția pacienților și a altor persoane supuse expunerii în scopuri medicale
— categoriile de expunere	
— situațiile de expunere de urgență	Capitolul VIII: Protecția populației
— lucrătorii de urgență	
— planificarea și răspunsul în situații de urgență	Capitolul IX: Protecția mediului
— informarea populației	
— infrastructura instituțională	Capitolul X: Cerințe privind controlul reglementar
— reformarea directivelor	
transpunerea în legislația națională	Capitolul XI: Dispoziții finale

4. Observații generale

4.1 Comitetul constată că la elaborarea acestei directive s-au utilizat cele mai recente analize științifice privind pericolele prezentate de radiațiile ionizante și salută calea aleasă pentru a aborda, a defini și a extinde cerințele legate de protecția mediului și a sănătății populației.

4.2 Comisia a ales să reformeze și să consolideze cinci directive existente într-un întreg unificat, lucru care va avea un impact pozitiv și concret în practică, oferind o abordare armonizată, coerentă și unitară a securității nucleare.

4.3 Mai multe analize comparative privind implementarea și funcționarea directivelor anterioare în legislațiile naționale au evidențiat diverse neajunsuri. Acestea nu țin de transpunere, ci de punerea în aplicare – de exemplu resursele alocate educației și formării, asigurarea unor programe de sensibilizare a publicului, recunoașterea profesioniștilor locali din domeniu, informarea populației cu privire la comportamentul în caz de accident etc.

4.4 Comitetul recomandă Comisiei să faciliteze activitatea autorităților naționale prin organizarea de ateliere în care să se discute dificultățile juridice și practice întâmpinate la punerea în aplicare la nivel național, pentru a răspunde cererilor tot mai numeroase rezultate din transpunerea în legi-

slațiile naționale și a remedia posibilele neajunsuri. Ar trebui, de asemenea, încurajată utilizarea observatoarelor societății civile pentru a monitoriza și a evalua punerea în aplicare a legislației prin intermediul unor măsuri concrete – pe lângă acțiunile ce decurg din rolul autorităților naționale competente.

4.5 Comitetul regretă că, deși directiva tratează în mod cuprinzător sursele naturale și civile de radiații, emanațiile de radiații din instalațiile militare sunt lăsate deoparte, deoarece Tratatul Euratom se aplică numai în situații civile ⁽³⁾.

4.6 Comitetul constată cu satisfacție că directiva anticipează și include dispoziții privind protecția dreptului cetățenilor de a-și reduce la minimum expunerea la surse antropice de radiații, având în vedere, de exemplu, utilizarea tot mai frecventă a dispozitivelor de securitate de tipul scannerelor corporale cu raze X.

4.7 Comitetul sprijină energic noua temă a protecției mediului, dar observă că toate criteriile CIPR (Comisia Internațională de Protecție Radiologică) care urmează să fie publicate trebuie să devină oficiale înainte de a se stabili norme cantitative obligatorii. Ele vor prezenta o perspectivă științifică comună asupra criteriilor specifice aplicabile în acest caz, în vederea asigurării unei baze comune pentru toate statele membre.

Bruxelles, 22 februarie 2012

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Cauza CEJ C-61/03 din 12.4.2005.